

Asia: VN/17538/2021

Lausuntopyyntö hallituksen esityksestä laiksi polttoturpeen turvavarastoista ja siihen liittyvästä valtioneuvoston asetuksesta

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Lakiesityksellä pyritään parantamaan edellytyksiä ylläpitää energiaturpeen turvavarastoja lämmön tuotannon huoltovarmuuden turvaamiseksi häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa ylimenokauden ajan. Esityksellä tavoitellaan myös markkinakehityksen epävarmuuden vähentämistä ja laajentaa perusteita, joiden perusteella turvavarastoja olisi mahdollista käyttää lämmön tuotantoon. Lisäsyynä lakiuudistukseen mainitaan tavoite varmistaa, että EU:n valtioneuvoston päätös ja perustuslaki otetaan huomioon. Erikseen lain perusteluissa on tuotu esiin, ettei se liity ”turvetuotannon oikeudenmukaiseen siirtymään”.

Toisin kuin julkisuudessa monesti väitetään lämmöntuotannon sähköistyminen ja vaihtoehtoisiin teknologioihin siirtyminen ei muuta muutamassa vuodessa kaukolämmöntuotannon polttoaineiden tarvetta merkittävästi. Kaukolämmön vaihtoehtoiset teknologiat ja sähköistyminen etenevät vääjäämättä, mutta Suomessa biomassan primäärienergiakäytön arvioidaan kasvavan edelleen 2020-luvulla (ks. esim. HIISI-hankkeen WEM- ja WAM-skenaariot, <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/163638>) ja suurelta osin tämä kasvu kohdistuu juuri lämmöntuotantoon. On siten ennen aikaista puhua ”ylimenokaudesta” ja sen turvaamisen tarpeesta tilanteessa, jossa energiantuotannon polttoainehuollon helposti varastoitavat vaihtoehdot (kivihiili ja turve) ovat ennakoituakin lyhyemmässä ajassa poistumassa.

Bioenergia ry:n mielestä lakiesityksen taustat ja turpeen merkitys energiahuollon turvaamiseksi on ymmärretty hyvin. Sen sijaan esitetyt keinot polttoainehuollon varmistamiseksi eivät ole alkuunkaan riittäviä energiahuoltovarmuuden turvaamiseksi turpeen avulla. Esitetty turvavarastoinnin korvaustaso 0,06 €/MWh/kk on täysin riittämätön tilanteessa, jossa energiaturpeen markkinaehtoinen tuotanto on loppumassa parissa vuodessa kysynnän nopeasti vähentyessä. Turvetuotantoyritykset eivät ko. korvaustasolla tuota turvetta, jolle ei ole turvavarastointisopimusajan päätyttyä enää markkinoita. Bioenergia ehdottaa korvaustason

merkittävää nostamista tai vaihtoehtoisesti Huoltovarmuuskeskukselle valtuudet ostaa energiaturvetta turvavarastoihin.

Lakiesityksen perusteluissa tuodaan tässä kontekstissa esiin EU:n valtioneuvoston päätöksen vaatimukset, erityisesti nk. Altmark-kriteerit ja EU:n SGEI-päätöksen edellytykset. Lain esitöistä ei käy ilmi, miksi pelko kilpailua vääristävästä tuesta ja määräävän markkina-aseman väärinkäytöstä pidetään tärkeämpänä kuin kansallisen huoltovarmuuden turvaamista tilanteessa, jossa puolitetullakaan turvavarastotasolla toimijoita ei alan supistuessa voida löytää yhtään enempiä.

Lakiesityksessä on linjattu, että turvavarastoiksi voitaisiin hyväksyä ainoastaan samana vuonna nostettua turvetta. Koska lain on määrä tulla voimaan vasta vuoden 2023 alusta ja koska markkinaehtoinen energiaturpeen tuotanto on kysynnän hävitessä vähenemässä edelleen kuluva vuonna, turvavarastointiin hyväksyttävää turvetta ei enää lain voimaantultua ole laajemmin tarjota. Bioenergia ry pitää täysin välttämättömänä tässä tilanteessa, että lakiehdotuksen voimaantuloa kiirehditään jo tälle turvetuotantokaudelle. Vaihtoehtoisesti tekstiä tulee muuttaa niin, että jo olemassa olevia energiaturpeen varastoja voitaisiin siirtää turvavarastoihin ja näin myös tulevalle turvetuotantokaudelle voisi syntyä motivaatio tuottaa turvavarastoa. Esitys ei kykene perustelemaan, miksi ennen lain voimaantuloa tuotettujen varastojen muuttaminen turvavarastoiksi ei olisi mahdollista. Ilman näitä muutoksia lakiesitykseen koko lain tarkoitus häviää. Tilannekuvasta on viestitty lainlaatioille, ja se on ollut yleisesti tiedossa vuoden 2021 turvetuotantokauden jälkeen.

Turpeen energiakäytön vähenemisellä on huoltovarmuuteen välillisiä vaikutuksia lähivuosina. Puubiomassan käyttö kasvaa ja samalla niiden kysyntä ja kilpailu markkinoilla. Markkinaehtoinen energiaturpeen tuotanto supistuu edelleen merkittävästi, ja turve menettää merkityksensä huoltovarmuuspolttoaineena. Tähän kehitykseen liittyy merkittäviä huoltovarmuusriskejä, jotka liittyvät mm. säähän, metsäteollisuuden suhdanteisiin ja puumarkkinoihin sekä kotimaassa että lähialueilla. Niiden hallinta markkinaehtoisesti on huomattavasti hankalampaa tilanteessa, jossa puupolttoaineille ei ole vaihtoehtoja tai niiden käyttöä häiriötilanteissa turvaava toinen kotimainen polttoaine puuttuu. Riskit ja saatavuusongelmat heijastuvat kaikkiin energiankäyttäjiin riippumatta siitä, käyttävätkö nämä kotimaista vai tuontipuuta.

Turpeella on monia muita käyttökohteita energiakäytön lisäksi. Toisin kuin lain perusteluissa todetaan, energiaturpeen tuotannon väheneminen heijastuu välillisesti myös muiden turvetuotteiden markkinoihin ja saatavuuteen.

Yhteenvetona Bioenergia ry toteaa, että lakiesityksessä ja sen perusteluissa on tunnistettu hyvin energiahuollon toimintaympäristön muutos. Turvetoimialan nopea muutos on jäänyt vähemmälle huomiolle. Lakiehdotuksessa esitetty tukitaso ja erityisesti päivitetty ehdot sekä lain viivästyminen eivät edistä turvavarastojen syntymistä. Näin lain tavoitteet jäävät saavuttamatta.

Laurikka Harri
Bioenergia ry

Salo Hannu
Bioenergia ry - Hannu Salo